ABU NASR FOROBIYNING PEDAGOGIK QARASHLARI VA ULARNING ZAMONAVIY TA’LIMDAGI O‘RNI

Xolmamatova Durdona Alibek qizi
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada Abu Nasr Forobiyning pedagogik qarashlari, ta’lim-tarbiya haqidagi fikrlari hamda ularning bugungi zamonaviy ta’lim tizimidagi ahamiyati yoritilgan. Mutafakkirning inson kamoloti, ilm-fan, axloqiy tarbiya va ustoz-

shogird munosabatlariga oid qarashlari tahlil qilinadi. Shuningdek, Forobiy ta’limning inson tafakkuri va ma’naviy rivojlanishidagi o‘rnini alohida ta’kidlagani ko‘rsatib o‘tiladi. Maqolada allomaning pedagogik merosi zamonaviy ta’lim tamoyillari bilan qiyoslanib, uning g‘oyalari bugungi ta’lim jarayonida ham muhim ahamiyat kasb etishi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Abu Nasr Forobiy, pedagogik qarashlar, ta’lim-tarbiya, zamonaviy ta’lim, ma’naviy kamolot, ilm-fan, axloqiy tarbiya, ustoz-shogird an’analari, barkamol avlod, pedagogik meros.

Аннотация. В данной статье рассматриваются педагогические взгляды Абу Наср аль-Фараби и их значение в современной системе образования. Анализируются идеи мыслителя о развитии личности, науке, нравственном воспитании и взаимоотношениях учителя и ученика. Также подчеркивается особая роль образования в интеллектуальном и духовном развитии человека согласно взглядам аль-Фараби. В статье педагогическое наследие ученого сопоставляется с принципами современного образования, а также обосновывается актуальность его идей в современном образовательном процессе.

Ключевые слова: Абу Наср аль-Фараби, педагогические взгляды, образование и воспитание, современное образование, духовное развитие, наука, нравственное воспитание, традиции учитель–ученик, гармонично развитое поколение, педагогическое наследие.

Abstract. This article discusses the pedagogical views of Abu Nasr Al-Farabi and their significance in modern education. The thinker’s ideas about human development, science, moral education, and teacher-student relationships are analyzed. The article also highlights Al-Farabi’s emphasis on the role of education in the intellectual and spiritual growth of individuals. Furthermore, his pedagogical heritage is compared with the principles of contemporary education, proving that his ideas still play an important role in today’s educational process.

Keywords: Abu Nasr Al-Farabi, pedagogical views, education and upbringing, modern education, spiritual maturity, science, moral education, teacher-student traditions, well-rounded generation, pedagogical heritage.

Sharq mutafakkirlari orasida Abu Nasr Forobiy alohida o‘rin egallaydi. U nafaqat buyuk faylasuf, balki ta’lim-tarbiya masalalariga oid ilg‘or pedagogik qarashlari bilan ham mashhurdir. Forobiy inson kamoloti, ilm-fanning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni, axloqiy tarbiya hamda ustoz-shogird munosabatlariga katta e’tibor qaratgan. Uning fikricha, inson faqat ilm va tarbiya orqali mukammallikka erishadi. Shu sababli ham allomaning pedagogik merosi bugungi kunda o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan.

Hozirgi zamonaviy ta’lim tizimida yosh avlodni har tomonlama barkamol, mustaqil fikrlaydigan va ma’naviy yetuk inson etib tarbiyalash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu borada Forobiy ilgari surgan g‘oyalar zamonaviy pedagogik tamoyillar bilan uyg‘unlashadi. Ayniqsa, ta’limning inson tafakkuri va axloqiy kamolotidagi o‘rni haqidagi qarashlari bugungi ta’lim jarayonida dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Abu Nasr Forobiy Sharq uyg‘onish davrining buyuk mutafakkiri, faylasufi va pedagogi sifatida jahon ilm-fani taraqqiyotiga ulkan hissa qo‘shgan allomalardan biridir. Uning ilm-ma’rifat, axloq va inson kamoloti haqidagi qarashlari bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Forobiy insonni barkamol qilib tarbiyalashda ta’lim va tarbiyaning uyg‘unligiga alohida e’tibor qaratgan.

Mutafakkirning fikricha, inson kamolotga faqat ilm va tarbiya orqali erishadi. Shu sababli u yoshlarni bilim olishga, fikrlashga va jamiyat manfaatlari yo‘lida xizmat qilishga undagan. Forobiy ta’limning asosiy maqsadi komil insonni shakllantirishdan iborat deb hisoblaydi. Uning qarashlarida aql, tafakkur va axloqiy poklik insonning eng muhim fazilatlari sifatida talqin qilinadi.

Forobiy o‘qituvchi shaxsiga ham katta talab qo‘ygan. Ustoz chuqur bilimli, adolatli, sabrli, ma’naviy yetuk va o‘quvchilarga o‘rnak bo‘la oladigan inson bo‘lishi lozimligini ta’kidlagan. Uning fikricha, o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yosh avlodni tarbiyalovchi shaxs hamdir. Shu jihatdan Forobiy pedagog shaxsining jamiyat taraqqiyotidagi o‘rnini yuksak baholagan.

Mutafakkir ta’lim jarayonida mantiqiy fikrlash, kuzatish va amaliy tajribaga asoslanishni muhim deb bilgan. U insonning bilim olishida mustaqil fikrlash va tafakkurni rivojlantirish zarurligini alohida qayd etgan. Bu qarashlar bugungi zamonaviy ta’lim tizimidagi innovatsion yondashuvlar bilan hamohangdir. Hozirgi kunda ta’limda interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan usullar keng qo‘llanilmoqda.

Forobiyning pedagogik merosi yosh avlodni ma’naviy-axloqiy jihatdan barkamol qilib tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi. Ayniqsa, yoshlarni ilm-fanga qiziqtirish, ularda Vatanga muhabbat, insonparvarlik va yuksak axloqiy fazilatlarni shakllantirishda alloma qarashlari katta ahamiyatga ega. Shu sababli Forobiy merosidan ta’lim tizimida samarali foydalanish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, Abu Nasr Forobiyning pedagogik qarashlari zamonaviy ta’lim tizimini takomillashtirishda muhim nazariy va amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi. Uning ilm, tarbiya, ustoz va komil inson haqidagi g‘oyalari bugungi pedagogika rivojida ham dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016.
3. Hasanboyev J., To‘raqulov X., Haydarov M. Pedagogika fanidan izohli lug‘at. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2009.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
5. Nishonova S. Sharq mutafakkirlari pedagogik ta’limotida barkamol inson tarbiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2008.
6. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.